

УДК 37.035:316.774]:004

<https://doi.org/10.28925/2312-5829.2024.2.6>

Ірина ЛОМАЧИНСЬКА,

професор кафедри філософії та релігієзнавства
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка,
доктор філософських наук, професор,
м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-2537-6322>

e-mail: i.lomachynska@kubg.edu.ua

Ірина ВОЛИНЕЦЬ,

доцент кафедри педагогіки і психології
дошкільної та початкової освіти
Комунального закладу Київської обласної ради
«Білоцерківський соціально-педагогічний коледж»,
м. Біла Церква, Україна

<https://orcid.org/0000-0001-7862-0486>

e-mail: volynetsiryna@pedcollege.kiev.ua

СВІТОГЛЯДНІ ОРІЄНТИРИ ЦИФРОВОГО ГРОМАДЯНСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОСТІ

Стаття присвячена аналізу цифрового громадянства як дієвої стратегії розвитку світоглядних орієнтацій молоді в сучасну цифрову добу. Основними методами наукового дослідження є системний, евристичний, формально-логічний, порівняльний, а також аналіз, синтез, узагальнення та метод соціологічного опитування. Цифрове громадянство представлено як світоглядну позицію, що базується на моральності, законності, відповідальності, безпечності та інтелектуальній чесності. Узагальнено сутнісні ознаки складових цифрового громадянства, таких як цифрова грамотність, цифровий етикет, цифрові права та обов'язки, цифрове здоров'я, цифрова безпека, цифрова комунікація, цифрова комерція, цифровий доступ. Зазначено, що безпека та благополуччя в цифрову добу визначають здатність протидіяти ризикам, які може принести цифровий світ, аби захистити своє фізичне та психічне благополуччя. Відповідно цифрове громадянство слід розуміти як спосіб підготовки молодого покоління до активної участі в житті суспільства та служінні інтересам нації в цифровому середовищі. Узагальнено основні риси сучасної молоді як інтернет-покоління — високоамбітні, реалістичні, критичні, впевнені в собі. Завдяки здатності швидкого пошуку інформації представники інтернет-покоління більш обізнані та поінформовані про події і явища навколишнього світу. Переважним ресурсом для комунікації представники інтернет-покоління вибирають соціальні мережі, які використовують не лише для пошуку інформації чи спілкування, але й для активної самопрезентації власної соціальної позиції. Враховуючи міжнародний досвід наукових досліджень, цифрове громадянство не лише забезпечує можливості більш безпечного морально-етичного та соціально-правового функціонування в цифровому середовищі, але й формує світоглядні основи розвитку свідомої і соціально-відповідальної особистості, що має активну громадянську позицію, здатну впливати на суспільно-політичні процеси. Цифрове громадянство забезпечує ефективну інтеграцію молоді в цифровий соціальний простір, тому існує необхідність вивчення основних засад цифрового громадянства у ЗВО України.

Ключові слова: цифрове громадянство, цифрова доба, інтернет-покоління, цифрова грамотність, цифровий етикет, цифрові права, цифрова безпека.

©Ломачинська І., Волинець І., 2024

Актуальність проблеми. В умовах активного розвитку інтернет-технологій створюється новий вимір комунікативної реальності, основаної на концепції «мережевого суспільства» М. Кастельса, визначальною рисою якого є формування нового типу ідентичності —

цифрової, та феномену цифрового громадянства. У державах з демократичним типом правління поняття «громадянин» визначається не лише за місцем проживання — як особа, що належить до населення певної держави, але і за її правовим статусом — що має право користуватися всіма

законними правами та обов'язками, наданими державою. В найбільш загальному сенсі концепція цифрового громадянства характеризує рівень відповідальності особи у використанні цифрових інструментів. Цифрова доба розмиває комунікаційні кордони між державами, що зумовлює розгляд цифрового громадянства не лише в контексті конкретної нації, але з урахуванням норм і правил цифрової реальності глобального світу.

Особливої актуальності проблема цифрового громадянства набуває в умовах глобалізаційних викликів сучасності, зумовлених російською військовою агресією проти України, що супроводжується гібридною війною не лише на полі бою, але й в онлайн-просторі. Студентська молодь сучасної доби є представниками інтернет-покоління, світоглядні орієнтації якого значною мірою сформовані завдяки активному використанню інформаційних технологій та соціальних мереж, що, за висновками західних дослідників, значною мірою відрізняє його від попередніх поколінь. Проблема цифрового громадянства активно досліджується провідними науковцями у світовому контексті. Для дітей і молоді шкільного віку за сприяння Ради Європи видано «Посібник з освіти у сфері цифрового громадянства» (2020), у якому представлені базові навички з цифрової безпеки в онлайн-просторі. Однак світоглядні орієнтації цифрового громадянства студентської молоді поки що перебувають поза увагою українських науковців.

Мета дослідження — визначення сутнісних особливостей цифрового громадянства для формування світоглядних засад інтернет-покоління студентської молоді. Мета дослідження зумовлює виконання таких **завдань**: з'ясування сутності концепту цифрового громадянства; виокремлення ключових ознак інтернет-покоління як об'єкта цифрового громадянства; дослідження світоглядних чинників цифрового громадянства в умовах глобалізаційних викликів сучасності.

Методологія дослідження. Теоретичною основою дослідження стали праці переважно зарубіжних науковців, що акцентують увагу на необхідності комплексного вивчення ключових аспектів цифрового громадянства випускників закладів вищої освіти. Основними методами наукового дослідження є системний метод, що дав змогу розглянути цифрове громадянство в контексті взаємозв'язку його структурних елементів; евристичний метод було використано в процесі пошуку джерельної бази дослідження; формально-логічний допоміг встановити логічні відносини між ключовими поняттями дослідження; порівняльний — дав змогу виокремити особливості інтернет-покоління; аналіз та синтез — в процесі викладу основного змісту роботи; узагальнення — під час написання висновків роботи. Для унаочнення окремих представлених позицій у до-

слідженні використано метод збору соціологічної інформації у формі електронного анкетування студентів спеціальності «Філософія».

Результати дослідження. У світовій науковій думці освіта з цифрового громадянства охоплює дев'ять ключових параметрів (Sem Dedebali & Dasdemir, 2019): цифрова грамотність, яка спрямована на обізнаність людей щодо належного використання цифрових інструментів і створення знання та спілкування з іншими; цифровий етикет, який визначає стандарти етичної та відповідальної поведінки в онлайн-середовищі; цифрове законодавство, що охоплює систему законів і правил цифрового світу; цифрові права та обов'язки, що визначають можливості захищатися від кіберзлочинності й забезпечують свободу особистого вираження; цифрове здоров'я як опис психічного та фізичного благополуччя, спричинене цифровим життям; цифрова безпека, що означає захист особистої інформації в цифровому світі; цифрова комунікація як обмін інформацією за допомогою технологій та відповідне використання засобів зв'язку; цифрова комерція, що охоплює купівлю та продаж товарів онлайн і можливість розумного використання онлайн-можливостей, таких як електронний банк й електронна комерція; а також цифровий доступ, що врегульовує доступ до цифрових носіїв повсюди. Поняття цифрового доступу з подальшим розвитком концепції цифрового громадянства набуло певних трансформацій. Зокрема, ідея рівноправного доступу до технологічних ресурсів для повноцінної участі в житті суспільства розширилась з урахуванням забезпечення пристосувань для людей з обмеженими можливостями, а також з пропагандою ідеї навчання протягом життя задля безпечного використання технологій.

Згідно з ЮНЕСКО, цифрове громадянство було визначено як можливість знаходити, отримувати доступ, використовувати та створювати інформацію ефективно; взаємодіяти з іншими користувачами й контентом активно, критично, чуйно та етично; і безпечно та відповідально орієнтуватися в онлайн-середовищі, усвідомлюючи власні права. Цитуючи документи Ради Європи, науковці (Cortesi, etc., 2020) визначають концепт «цифрового громадянства» як здатність брати активну, безперервну та відповідальну участь у спільнотах (місцевих, національних, глобальних, онлайн та офлайн) на всіх рівнях (політичному, економічному, соціальному, культурному та міжкультурному), що передбачає свідому соціальну позицію.

Дехто з дослідників пропонує розуміння цифрового громадянства як формування гармонійного співіснування та сприяння взаємовигідному розвитку окремих людей і спільнот у місцях їхнього проживання. Концепція стосується усвідомлення, розвитку критичного ставлення, мислен-

ня та думок, а також чіткого виконання обов'язків, що впливають із різних соціальних ролей (Milenkova & Lendzhova, 2021). Цифрове громадянство сприяє ефективному пошуку інформації в інтернеті, спрямоване на вдосконалення знань та вмінь у галузі цифрових технологій, створення контенту в цифровому середовищі та дотримання етичних правил і очікувань щодо поведінки в інтернеті. Відповідно цифрове громадянство охоплює три основні онлайн-виміри: краще працевлаштування (внаслідок цифрових навичок), демократичну участь, більш ефективні можливості спілкування завдяки знанням та вмінням безпечного використання інтернету.

Важливими аспектами цифрового громадянства окремі дослідники виділяють морально-етичні та соціально-правові компоненти, зокрема, застосування практики безпечного, законного та відповідального використання інформації та технологій для співпраці, навчання та особистісного розвитку; розвиток правової та етичної поведінки і почуття відповідальності за збереження особистої інформації та своє навчання протягом життя, а також розуміння загальнолюдських, культурних і соціальних питань, пов'язаних з технологіями, відданість інтелектуальній чесності; повага до різних культур і суспільств у віртуальному середовищі (Al-Abdullatif & Gameil, 2020). Цифровий громадянин також має керувати своїм часом, витраченим на використання технологій, і повинен захистити себе від корупційної шкідливої інформації, яка може поширюватися онлайн-медіа.

Цифрове громадянство сприяє розвитку цифрової ідентичності як «формування переконань і самоідентифікації для здорового використання цифрових інструментів» (Martin, etc., 2019), що вимагає необхідності формування системи заходів щодо підвищення комплексу цифрових компетентностей задля відповідального та безпечного використання інтернету в умовах складних геополітичних конфліктів сучасності.

Відповідно цифрове громадянство слід розуміти як спосіб підготувати студентів до повноцінного й активного суспільного життя та активної участі в служінні інтересам нації в цифровому середовищі.

Сучасна студентська молодь є представниками інтернет-покоління, відомого під різними іменами, зокрема iGen, Plurals, Founders, Pivotal і Homeland Generation, складається з людей, які народилися приблизно в 1990–2010 рр. і ніколи не знали світу без інтернету, комп'ютерів та мобільних пристроїв. Уродженці цифрових технологій по-іншому взаємодіють зі світом через знайомство з технологіями, які звикли використовувати задля розв'язання повторюваних завдань, що складають основу традиційного навчання та участі в суспільстві. Однак інтернет-покоління не просто споживає інформацію, — понад половина

з них регулярно створює власний онлайн-контент, причому значна кількість публікує відео на платформах соціальних мереж. Інтернет-покоління віддає перевагу електронним методам спілкування з текстовими повідомленнями, мобільними додатками для обміну повідомленнями та соціальними мережами (Munsch, 2021; Geoffrey, 2019).

В українських реаліях інтернет-покоління визначається не лише датою народження, орієнтовно вона охоплює 2000–2010 рр., але швидше часом поширення на території держави інформаційно-комунікаційних технологій і можливостей доступу до достатньо потужного інтернету. На основі опитування шестидесяти трьох студентів першого — четвертого курсів спеціальності «Філософія», вікові параметри яких охоплювали орієнтовно 2000–2006 рр. народження, 63,5 % респондентів отримали доступ до комп'ютера з можливістю користування інтернетом у віці 8–12 років, 22,2 % — 3–7 років і 14,3 % — 13–16 років.

Власний смартфон з доступом до інтернету 73 % респондентів отримали у віці 8–12 років, 20,6 % — 13–16 років (це орієнтовно збігається з часом активного охоплення території України 3G та появою 4G Інтернету), менше 6 % — 17 років (на що вірогідно вплинули фінансові можливості сім'ї).

Для інтернет-покоління властивий значно вищий рівень тривоги та депресії, а глобальні загрози сучасності поширюють небезпеки кіберзалежання як свідомого використання цифрових пристроїв з метою заподіяти психологічний тиску. Об'єкти кіберзалежання повідомляють про те, що відчувають депресію, сум, злість і розчарування. Кіберзалежання також може вплинути на самооцінку, призвести до насильства та викликати суїцидальні думки.

У школі безпекові заходи були проведені з 71,4 % студентів. Означені показники, з нашої точки зору, зумовлені віком респондентів, часом їх закінчення школи, адже у 2021 році було схвалено Концепцію розвитку цифрових компетентностей та затверджено план заходів з її реалізації, що зумовило активну роботу МОН України з цифрової освіти у закладах середньої освіти. Зокрема, Національною академією педагогічних наук схвалено Концепцію виховання дітей та молоді в цифровому просторі як систему «науково обґрунтованих положень, що визначають суспільні виклики й стратегічні напрями виховання молодого покоління в умовах цифрової реальності» (Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі, 2021). Концепцією визначено основні ризики, з якими стикаються діти та молодь у віртуальному цифровому просторі, а саме: створення провокаційного контенту та деструктивних флешмобів, які часто стають реальною загрозою не лише психічному здоров'ю, але і життю.

В означеному контексті цифрові права важливо усвідомлювати не лише як правові гарантії для особистісної самореалізації, а як такі, що тісно пов'язані з правами інших людей, зокрема свободою вираження думок і правом на конфіденційність у цифровому середовищі. Щоб вимагати своїх цифрових прав, діяти як поінформований і відповідальний громадянин, людині необхідна свобода волі. Як зазначають окремі дослідники, на практиці права людини можна розглядати як захист від «стандартних загроз» — гноблення, позбавлення та насильство, які ставлять під загрозу інтереси особистості. Відповідно в усіх трьох підходах — цифрове громадянство та його основні складові (цифрові права й цифрова грамотність) — утворюють всеохоплюючу систему влади, необхідну для створення цінностей у все більш складному цифровому світі (Pangrazio & Sefton-Green, 2021).

Кіберпростір має власний кодекс поведінки, відокремлений від реального світу, що актуалізує проблему врегулювання стандартів взаємовідносин на цифрових форумах. В означеному контексті цифрове право визначає, які дії порушують моральну поведінку, а які фактичні закони, зачіпаючи питання, пов'язані з інтелектуальною власністю та авторським правом. Крім того, цифрове право передбачає розробку кодексу поведінки для справедливого доступу, спільного застосування, завантаження, зміни або повторного використання матеріалів, що поширюються в цифровому вигляді. Відповідно до позиції колективу авторів (Walters M., Gee D., Mohammed S.), навчання студентів цифрового права охоплює вміння та навички досліджень в онлайн-просторі, зокрема розуміти дотримання правил цитування джерел з різних типів медіа, включаючи фотографії, статті та відео. Цифрові права та обов'язки автори пропонують розглядати як свободу використання цифрового світу, а також відповідальність за використання онлайн контенту. Тому викладачі допомагають студентам усвідомити обов'язки, пов'язані із застосуванням технологій, правильне використання яких дасть змогу зробити позитивний внесок у глобальний світ (Walters, etc., 2019).

Провідні науковці світу доходять спільних висновків про те, що цифрове громадянство слід розуміти як один зі стандартів в освітніх технологіях, спрямованих на те, щоб виховувати громадян, здатних демонструвати своє розуміння соціальних, культурних і загальноцивілізаційних проблем, пов'язаних з інформаційними технологіями, та водночас поводитися етично, з урахуванням міжнародного й національного законодавства, щоб використовувати інформацію безпечно та законно. Цифрове громадянство забезпечує здатності ефективного використання цифрових та соціальних медіа, усвідомлюючи можли-

вості й ризики в цифровому світі (Mangkhang & Kaewpanya, 2021).

Також варто наголосити на необхідності розробки навчальними закладами стратегії викладання та навчання, що спрямовані на заохочення моральних цінностей і балансу між поведінкою і зрілістю особистості, сприяння та розвиток навичок критичного мислення. Навчальні програми громадянства визначають, що цифрові технології та соціальні мережі можуть сприяти формам громадянської участі й соціальної згуртованості молоді, навичкам міжкультурного розуміння. Моральна компонента цифрового громадянства формує основи відповідального цифрового споживання, усвідомлення ризиків шахрайства та безпеки, а також здорових стосунків із технологіями з точки зору як фізичного, так і психічного здоров'я (Al-Abdullatif & Gameil, 2020).

Окрім знань і цифрових навичок, майбутній цифровий громадянин потребує усвідомлення важливості використання онлайн-простору як публічного простору зі свободою слова, де кожен може висловлювати свою думку, ділитися інформацією та поширювати новини. Багато вчених часто згадує про етику, відповідальність або обізнаність щодо використання онлайн-простору чи цифрових технологій, які включені до знань чи цифрових навичок, які прямо не зазначені в кодексі поведінки чи відповідних керівних принципах щодо етики чи придатності використання цифрового простору. Зарубіжні дослідники пропонують для впровадження засад цифрового етикету створення соціальної онлайн-норми у формі законодавчої бази, соціальних структур, стандартів або правил відповідної поведінки в контексті цифрового середовища. Це також включає академічну етику в цифровому контексті. Відповідно дотримання цифрового етикету сприяє розвитку суспільної свідомості та відповідальності за використання соціального простору з метою зменшення негативного впливу від застосування інформаційних технологій у цифровому суспільстві без кордонів вже в недалекому майбутньому (Mangkhang & Kaewpanya, 2021).

На основі проведеного опитування можемо стверджувати про нагальну необхідність поглиблення знань і навичок у галузі цифрових технологій для сучасної молоді, особливо в контексті цифрової грамотності та безпеки.

Обговорення. Таким чином, у світовій науковій думці домінує переконання, що цифрове громадянство передбачає усвідомлення цифрового світу та його компонентів, ефективних і відповідних практик використання різноманітних механізмів цифрового світу та етичних правил, які роблять технологічну поведінку людини соціально прийнятною під час взаємодії з іншими. Подібно до того, як люди повинні навчитися бути відповідальними громадянами у своїх

спільнотах, їм необхідно розуміти етику цифрових середовищ та інструментів, щоб мати змогу захистити себе, знати свої права, стати особистостями та діяти розумно й сумлінно в цифровій спільноті.

Цифровий громадянський підхід розвиває політичну та громадянську здатність молоді створювати соціально спрямовані онлайн-спільноти, сприяти цифровій інтеграції та соціальній згуртованості, а також у розумінні того, як цифрові інфраструктури можуть підтримувати ширшу громадянську культуру. Цифрове громадянство стає способом охоплення соціально-політичних процесів, за допомогою яких молоді люди можуть залучатися та будувати різноманітні, безпечні й інклюзивні соціальні простори та позиціонувати себе як відповідальних носіїв прав у цифровому світі. Підхід глобального громадянства зосереджується на поточних соціальних процесах соціальної згуртованості, що розвиваються через культивування глобальної громадянської відповідальності та етики.

Враховуючи міжнародний досвід, Міністерство освіти і науки України провело обговорення проекту «Концепції цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року» (далі — Концепція), яка являє комплексне системне стратегічне бачення цифрової трансформації. У Концепції зазначено, що набуття цифрових компетентностей стає базовою потребою для кожного. Наведені результати дослідження зумовлюють необхідність наукового дискурсу щодо поглиблення вивчення цифрового громадянства у навчальних закладах України.

Висновки. Цифрове громадянство як наукова концепція, що зумовлює основні засади

гармонійного співіснування громадян цифрової доби у мінливому глобалізованому світі, охоплює дев'ять ключових параметрів: цифрову грамотність, цифровий етикет, цифрові права та обов'язки, цифрове здоров'я, цифрову безпеку, цифрову комунікацію, цифрову комерцію, цифровий доступ. Цифрове громадянство не лише спрямоване на вдосконалення знань та вмінь у галузі цифрових технологій, але й передбачає активну свідому соціальну позицію в цифровому середовищі.

Одним із обов'язків систем освіти у світовому контексті є виховання відповідальних громадян. Ефективне функціонування в цифрову добу не обмежується лише технологічними вміннями, тому цифрове громадянство слід розуміти як комплексну стратегію навчання та виховання морального й соціально відповідального молодого покоління, здатного протистояти інформаційним загрозам сучасності.

На основі проведеного соціологічного опитування можемо стверджувати, що для сучасного інтернет-покоління особливо важливим є поглиблення знань, вмінь і навичок у галузі цифрової грамотності, цифрової безпеки, цифрового здоров'я. Впровадження концепції цифрового громадянства дасть змогу поглибити соціальну активність молоді та позиціонувати себе як відповідальних носіїв прав у цифровому середовищі, зокрема у соціальних мережах.

Перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження формує передумови для суспільного обговорення необхідності подальшого запровадження цифрового громадянства як обов'язкової навчальної дисципліни світоглядно-го спрямування у ЗВО України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ahlam Mohammed Al-Abdullatif, & Azza Ali Gameil. Exploring Students' Knowledge and Practice of Digital Citizenship in Higher Education. *ijET*. 2020. Vol. 15 (19). Pp. 122–142. <https://doi.org/10.3991/ijet.v15i19.15611>
2. Cem Dedeali N., & Dasdemir I. Social Studies Teacher Candidates' Perception of Digital Citizenship. *International Journal of Educational Methodology*. 2019. Vol. 5(3). Pp. 465–477.
3. Cortesi, S., Hasse, A., Lombana-Bermudez, A., Kim, S., & Gasser, U. Youth and Digital Citizenship+ (plus): Understanding skills for a digital world. *Youth and Media, Berkman Klein Center for Internet & Society*. 2020. URL: <https://dash.harvard.edu/handle/1/42638976>
4. Geoffrey A. Talmon. Generation Z: What's Next? *Medical Science Educator*. 2019. Vol. 29(1). Pp. 9–11. <https://doi.org/10.1007/s40670-019-00796-0>
5. Harris A., & Johns A. Youth, Social Cohesion and Digital Life: From Risk and Resilience to a Global Digital Citizenship Approach. *Journal of Sociology*. 2019. Vol. 57(2). <https://doi.org/10.1177/1440783320919173>
6. Lomachinska I., & Lomachinskyi B. The Role of Information Culture in the University Knowledge Management System. *Educological Discourse*, 2021. Vol. 1(32). Pp. 1–19. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2021.1.1>
7. Mangkhang C., & Kaewpanya N. The Digital Etiquette Enhancing to Global Citizenship of Social Studies Teachers in a New Normal Society. *Higher Education Studies*. 2021. Vol. 11(3). Pp. 89–94. <https://doi.org/10.5539/hes.v11n3p89>
8. Martin F., Gezer T., & Wang C. Educators Perception of Student Digital Citizenship Practices. *Computers in the Schools*. 2019. Vol. 36(4). Pp. 238–254.

9. Milenkova, V., & Lendzhova, V. Digital Citizenship and Digital Literacy in the Conditions of Social. Crisis. *Computers*. 2021. 10(40). <https://doi.org/10.3390/computers10040040>
10. Pangrazio, L., & Sefton-Green, J. Digital Rights, Digital Citizenship and Digital Literacy: What's the Difference? *Journal of New Approaches in Educational Research*. 2021. Vol. 10(1). P. 15–27. <https://doi.org/10.7821/naer.2021.1.616>
11. Walters, M.G., Gee, D., & Mohammed, S. A Literature Review: Digital citizenship and the elementary educator. *International Journal of Technology in Education*. 2019. Vol. 2(1). Pp. 1–21.
12. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі. Київ, 2021. 52 с. URL: <https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/Kontsepsiia-vykhovannia-ditey-ta-molodi-v-tyfrovomu-prostori.pdf>
13. Концепція цифрової трансформації освіти і науки: МОН запрошує до громадського обговорення. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/koncepciya-cifrovoyi-transformaciyi-osviti-i-nauki-mon-zaprosuuyedo-gromadskogo-obgovorennya>
14. Посібник з освіти у сфері цифрового громадянства. 2020. URL: https://dystosvita.org.ua/pluginfile.php/974/mod_resource/content/1/Digital%20Citizenship%20Education%20Handbook_ukr.pdf
15. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 167-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-cifrovih-kompetentnostej-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi-167-030321>

REFERENCES

- Ahlam Mohammed Al-Abdullatif, & Azza Ali Gameil (2020). Exploring Students' Knowledge and Practice of Digital Citizenship in Higher Education. *ijET*, 15(19), 22–142 [in English]. <https://doi.org/10.3991/ijet.v15i19.15611>
- Cem Dedeali N., & Dasdemir, I. (2019). Social Studies Teacher Candidates' Perception of Digital Citizenship. *International Journal of Educational Methodology*, 5(3), 465–477 [in English].
- Cortesi, S., Hasse, A., Lombana-Bermudez, A., Kim, S., & Gasser, U. (2020). Youth and digital citizenship+ (plus): Understanding skills for a digital world. *Youth and Media, Berkman Klein Center for Internet & Society* [in English]. <https://dash.harvard.edu/handle/1/42638976>
- Geoffrey A. Talmon (2019). Generation Z: What's Next? *Medical Science Educator*, 29(1), 9–11 [in English]. <https://doi.org/10.1007/s40670-019-00796-0>
- Harris, A., & Johns, A. (2019). Youth, Social Cohesion and Digital Life: From Risk and Resilience to a Global Digital Citizenship Approach, *Journal of Sociology*, 57(2) [in English]. <https://doi.org/10.1177/1440783320919173>
- Lomachinska, I., & Lomachynskyi, B. (2021) the Role of Information Culture in the University Knowledge Management System. *Educological Discourse*, 2021, (32), Pp. 1–19 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2021.1.1>
- Mangkhang, C., & Kaewpanya, N. (2021). The Digital Etiquette Enhancing to Global Citizenship of Social Studies Teachers in a New Normal Society. *Higher Education Studies*, 11(3), 89–94 [in English]. <https://doi.org/10.5539/hes.v11n3p89>
- Martin, F., Gezer, T., & Wang, C. (2019). Educators Perception of Student Digital Citizenship Practices. *Computers in the Schools*, 36(4), 238–254 [in English].
- Milenkova, V. Lendzhova, V. (2021). Digital Citizenship and Digital Literacy in the Conditions of Social. Crisis. *Computers*, 10 (40) [in English]. <https://doi.org/10.3390/computers10040040>
- Munsch, A. (2021). Millennial and generation Z digital marketing communication and advertising effectiveness: A qualitative exploration. *Journal of Global Scholars of Marketing Science*, 31(1), 10–29 [in English]. <https://doi.org/10.1080/21639159.2020.1808812>
- Pangrazio, L., & Sefton-Green, J. (2021). Digital Rights, Digital Citizenship and Digital Literacy: What's the Difference? *Journal of New Approaches in Educational Research*, 10(1), 15–27 [in English]. <https://doi.org/10.7821/naer.2021.1.616>
- Walters, M. G., Gee, D., & Mohammed, S. (2019). A Literature Review: Digital citizenship and the elementary educator. *International Journal of Technology in Education*, 2(1), 1–21 [in English].
- Kontsepsiia vykhovannia ditei ta molodi v tsyfrovomu prostori [The Concept of Raising Children and Youth in the Digital Space]. (2021). Kyiv, 52 p.
- Kontsepsiia tsyfrovoyi transformatsii osvity i nauky: MON zaprosuie do hromadskoho obhovorennia [Concept of Digital Transformation of Education and Science: MES invites public discussion]. [in Ukrainian]. <https://mon.gov.ua/ua/news/koncepciya-cifrovoyi-transformaciyi-osviti-i-nauki-mon-zaprosuuyedo-gromadskogo-obgovorennya>
- Posibnyk z osvity u sferi tsyfrovoho hromadianstva [Guide to Education in the Field of Digital Citizenship] (2020). [in Ukrainian]. https://dystosvita.org.ua/pluginfile.php/974/mod_resource/content/1/Digital%20Citizenship%20Education%20Handbook_ukr.pdf

Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku tsyfrovyykh kompetentnosti ta zatverdzhennia planu zakhodiv z yii realizatsii: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03 bereznia 2021 r. № 167-r. [On the Approval of the Concept of the Development of Digital Competences and the Approval of the Plan of Measures for Its Implementation: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of March 3, 2021 No. 167-r.] [in Ukrainian].

<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-cifrovih-kompetentnostej-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi-167-030321>

Irina LOMACHINSKA,

Professor at the Department
of Philosophy and Religious Studies,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
Doctor of Philosophy, Professor,
Kyiv, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-2537-6322>
e-mail: i.lomachynska@kubg.edu.ua

Iryna VOLYNETS,

Associate Professor at the Department of Pedagogy
and Psychology of Preschool and Primary Education,
Kyiv Regional Council Communal Institution
Bila Tserkva Applied Humanitarian Pedagogical College,
Bila Tserkva, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0001-7862-0486>
e-mail: volynetsiryna@pedcollege.kiev.ua

GLOBAL LANDMARKS OF DIGITAL CITIZENSHIP IN THE CONDITIONS OF TODAY'S GLOBALIZATION CHALLENGES

The article is devoted to the analysis of digital citizenship as an effective strategy for the development of worldview orientations of student youth in the modern digital age. The main methods of scientific research are presented, including systematic, heuristic, formal, and logical approaches, as well as comparative methods, analysis, synthesis, generalisation, and the method of sociological survey. Digital citizenship is presented as a worldview based on safety, morality, legality, responsibility and intellectual honesty. The key parameters of digital citizenship such as digital literacy, digital etiquette, digital rights and responsibilities, digital health, digital security, digital communication, digital commerce, digital access, and their essential features are clarified. It is noted that safety and well-being in the digital age defines the ability to counter the risks that the digital world can bring in order to protect one's physical and mental well-being. Accordingly, digital citizenship should be understood as a way to prepare the younger generation for active participation in society and in serving the nation's interests in the digital environment. The main characteristics of the contemporary youth, as the Internet generation, such as a high level of ambition, realism, critical thinking, and self-confidence are outlined. Thanks to the ability to quickly search for information, representatives of the Internet generation are more knowledgeable and informed about the events and phenomena of the surrounding world. The representatives of the Internet generation choose social networks as the preferred resource for communication, which they use not only to search for information or communicate, but also for active self-presentation of their own social position. Taking into account the international experience of scientific research, digital citizenship not only provides opportunities for safer moral-ethical and socio-legal functioning in the digital environment in the face of global challenges of the modern digital age, but also forms the worldview foundations of the formation of a conscious and socially responsible personality with an active civic position capable of influencing social and political processes. Digital citizenship ensures the effective integration of young people into the digital social space, therefore there is a need to study the basic principles of digital citizenship in higher education institutions of Ukraine.

Keywords: digital citizenship, digital age, Internet generation, digital literacy, digital etiquette, digital rights, digital security.

Стаття надійшла до редакції 18.01.2024

Прийнято до друку 20.06.2024